МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ОНУ імені І. І. Мечникова

Голова Вченої ради _____Вячеслав ТРУБА
(протокол № 11 від 18 червня 2026 р.)
(наказ № 01-14/149 від 18 червня 2026 р.)

ПРОГРАМА
КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Протидія дезінформації та маніпуляціям у цифровому просторі

рівень освіти: освіта дорослих (післядипломна освіта)
галузі знань: А Освіта
спеціальність: А 1 Освітні науки

Одеса
2026

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ
програми підвищення кваліфікації
«Протидія дезінформації та маніпуляціям у цифровому просторі»

РОЗРОБНИКИ:
Лариса ДУНАЄВА, докт.політ.наук, професор кафедри соціальної роботи
Ірина СИДУН, канд. іст. наук, доцент кафедри соціальної роботи
Тетяна ХЛІВНЮК, канд.політ.наук, доцент завідувач кафедри соціальної роботи

РЕКОМЕНДОВАНО
Кафедрою соціальної роботи
протокол № 9 від « 28 » травня 2026 р.

Завідувач кафедри _____ Тетяна ХЛІВНЮК

СХВАЛЕНО:
навчально-методичною комісією
Факультету психології та соціальної роботи
протокол № 6 від « 11 » червня 2026 р.
Голова НМК Факультету психології та соціальної роботи_____ Ірина СИДУН

Вченою радою факультету психології та соціальної роботи
ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 6 від « 17 » червня 2026 р.
Голова Вченої ради _____ Лариса ДУНАЄВА

Науково-методичною радою ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 3 від « 18 » червня 2026 р.
Голова НМР ОНУ імені І. І. Мечникова _____ Майя НІКОЛАЄВА

Обсяг програми	90 год / 3 кредити ЄКТС Програма підвищення кваліфікації передбачає такі форми роботи: лекції (14 год.), практичні заняття (14 год.), самостійна робота (60 год.), атестація у вигляді заліку (2 год.).
Форма підвищення кваліфікації	Очна та змішана
Мета	Мета курсу підвищення кваліфікації Програма спрямована на розвиток навичок, які можуть бути безпосередньо застосовані у професійній діяльності для підвищення ефективності реалізації освітнього процесу у системі вищої освіти. Підвищення рівня професійної компетентності освітян з протидії дезінформації та маніпулятивному впливу, розвиток навичок критичного мислення та навичок протидії дезінформації в Україні.
Завдання	- підвищити рівень професійної компетентності освітян у сфері протидії дезінформації та маніпулятивному впливу; - ознайомити освітян із сучасними методами, інструментами та технологіями виявлення дезінформації, фейків і маніпулятивних повідомлень; - розвинути практичні навички застосування стратегій протидії дезінформації в освітньому процесі та професійній діяльності; - сприяти формуванню інформаційної стійкості та відповідального споживання інформації в умовах сучасних інформаційних викликів; - забезпечити набуття практичних компетентностей, необхідних для підвищення ефективності реалізації освітнього процесу в системі вищої освіти України; - удосконалити вміння інтегрувати медіаграмотність і розвиток критичного мислення в освітній процес закладів вищої освіти.
Напрями	Освіта
Перелік компетентностей, які вдосконалюються	ЗК1.Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК2.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК5.Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. СК7.Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань. СК9.Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності. СК11.Здатність діяти з дотриманням принципів академічної доброчесності.
Очікувані результати	**знати:** - сучасні методи, інструменти та технології виявлення дезінформації, фейків і маніпулятивних повідомлень; - стратегії протидії дезінформації в освітньому процесі та професійній діяльності; - відповідальне споживання інформації в умовах сучасних інформаційних викликів; - індикатори медіаграмотності та методи впровадження критичного мислення в освітній процес закладів вищої освіти.

	вміти: - протидіяти дезінформації та маніпулятивному впливу; - використовувати сучасні методи, інструменти та технології виявлення дезінформації, фейків і маніпулятивних повідомлень; - рзастосовувати практичні навички із протидії дезінформації в освітньому процесі та професійній діяльності; - сприяти формуванню інформаційної стійкості та відповідального споживання інформації в умовах сучасних інформаційних викликів; - забезпечити набуття практичних компетентностей, необхідних для підвищення ефективності реалізації освітнього процесу в системі вищої освіти України; - інтегрувати медіаграмотність та критичне мислення в освітній процес закладів вищої освіти.
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого зразка
Місце виконання програми	Одеський національний університет імені І. І. Мечникова – очна форма – місце проведення: м. Одеса, вул. Змієнко Всеволода, 2, наявні захисні споруди цивільного захисту, гуртожиток (за потреби), забезпечено доступність для осіб з інвалідністю/особливими освітніми потребами) до навчального корпусу; – дистанційна/змішана – навчання відбувається на основі публічних сервісів відеоконференцій Zoom та засобів їх інтеграції з Google Classroom (Гугл Клас). У системі Google Classroom (Гугл Клас) будуть розміщені навчальні матеріали, посилання на нормативно-правову базу, додаткову літературу, завдання для поточного і підсумкового контролю.
Мінімальна та максимальна кількість осіб в групі	15-20 слухачів

2. Зміст курсу підвищення кваліфікації

Змістовий модуль 1. Специфіка маніпуляцій та дезінформації

Тема 1. Дезінформація в цифровому середовищі

Поняття мізінформація, дезінформація, мелінформація. Корені дезінформації. Види дезінформації. Основні принципи дезінформування. Елементи побудови системи протидії дезінформації. Пропаганда як вид дезінформації. Протидія поширенню дезінформація у цифровому середовищі.

Тема 2. Протидія дезінформації в освітньому процесі

Дезінформаційні впливи в освіті. Комунікаційна безпека в навчальному процесі. Інформаційна стійкість особистості. Протидія маніпуляційним впливам у системі освітньої комунікації. Формування критичного мислення, громадянської свідомості та соціальної відповідальності. Технологічний аспект захисту даних, як складова освітньої культури. Педагогічні та організаційні механізми протидії дезінформації в освіті. Безпека цифрових комунікацій університету: розпізнавання спаму, підроблених наказів, шахрайських листів від імені університету.

Тема 3. Медіаграмотність як захист від маніпуляцій та дезінформації

Медіа як джерело впливу на свідомість і поведінку особистості й суспільства в цілому. Здатність споживача інформації оцінювати рівень її негативного впливу на свідомість. Захист від маніпуляції, дезінформації, упередженого інформування, патогенних текстів тощо. Індикатори медіаграмотності населення. Специфіка мережевого спілкування. Аналіз медіаповідомлень в освітньому середовищі. Фейкові повідомленя, накази, листи, наукові журнали, тощо в ЗВО.

Змістовий модуль 2. Інструменти та загрози дезінформації в Україні

Тема 4. Фейк як інструмент дезінформації

Що таке фейк. Основні типи фейків. Основні типи маніпуляцій в новинних повідомленнях. Що сприяє поширенню фейків. Творці фейків. Протидія фейкам. Розпізнавання фейків. Розвінчування фейків. Фактчекінгові кампанії в Україні та світі. Інструменти перевірки інформації. Як розпізнати фейк: джерела, експерти, емоції, факти. Ступінь загрози від фейків. Онлайн-інструменти фактчекінгу.

Тема 5. Дезінформація і технології ШІ

Протидія основним тактикам дезінформації. Дезінформація в умовах розвитку генеративного штучного інтелекту: дипфейки, синтетичний контент, вигадані джерела та способи перевірки. Канали поширення дезінформації. Роль ботів в поширенні дезінформації.

Тема 6. Безпечне впровадження та використання технологій ШІ в ЗВО

Основні принципи етичного та відповідального використання ШІ у вищій освіті. Організаційне впровадження систем ШІ у ЗВО. Застосування систем ШІ в освітньому процесі. Захист персональних даних та конфіденційної інформації при використанні систем ШІ. Інформаційна безпека при використанні систем ШІ.

Тема 7. Загрози дезінформації в Україні

Дезінформація як елемент сучасної гібридної війни. Управління та психологічний вплив в інформаційних операціях. російська спецпропаганда: цілі, інструменти та канали поширення. Маніпулятивні наративи та симулякри в інформаційному просторі. Інформаційні операції проти України: механізми дестабілізації. Особливості сприйняття дезінформації українською аудиторією. Адаптивність гібридних інформаційних впливів до вразливостей суспільства. Практичні методи розпізнавання та протидії дезінформації.

3. Структура програми підвищення кваліфікації

Теми / Години	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Контрольні заходи	Разом
Змістовий модуль 1. Специфіка маніпуляцій та дезінформації					
Тема 1. Дезінформація в цифровому середовищі	2	2	6		10
Тема 2. Протидія дезінформації в освітньому процесі	2	2	9		13
Тема 3. Медіаграмотність як захист від маніпуляцій та дезінформації	2	2	9	1	14
Змістовий модуль 2. Інструменти та загрози дезінформації в Україні					
Тема 4. Фейк як інструмент дезінформації	2	2	9		13
Тема 5. Дезінформація і технології ШІ	2	2	9		13
Тема 6. Безпечне впровадження та використання технологій ШІ в ЗВО	2	2	9		13
Тема 7. Загрози дезінформації в Україні	2	2	9	1	14
Разом по програмі	14	14	60	2	90

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Дезінформація в цифровому середовищі (розбір кейсів: фальшиві повідомлення від керівництва/МОН; підроблені накази й листи; шахрайські листи від імені університету)	2
2.	Протидія дезінформації в освітньому процесі (розбір кейсів: фішингові повідомлення; маніпуляції під час вступної кампанії; дезінформація про освітні програми)	2
3.	Медіаграмотність як захист від маніпуляцій та дезінформації (розбір кейсів: фальшиві наукові журнали; хижацькі видання)	2
4.	Фейк як інструмент дезінформації (розбір кейсів: вигадані DOI та наукові джерела)	2
5.	Дезінформація і технології ШІ (розбір кейсів: маніпулятивне використання статистики)	2
6.	Безпечне впровадження та використання технологій ШІ в ЗВО (розбір кейсів: неправдиві повідомлення у студентських чатах / злам чатів та ін.)	2
7.	Загрози дезінформації в Україні (розбір кейсів: недостовірні рейтинги)	2
Усього		**14**

5. Методи навчання

У процесі вивчення курсу використовуються наступні методи навчання:

– словесні методи: лекція, пояснення, бесіда, обговорення, дискусія;

– наочні методи: презентація, ілюстрація, демонстрація;

– методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання практичних завдань, вправи, підготовка і здійснення виступів перед аудиторією.

Самостійна робота включає роботу з текстовим матеріалом та виконання індивідуальних завдань: підготовку презентацій та практичні завдання, розбір кейсів).

Форма атестації у вигляді заліку (комп'ютерне тестування). Слухач має обов'язково пройти тестування. Буде запропоновано перелік запитань, з трьома варіантами відповідей, з яких одна правильна.

6. Питання для атестації

1. Поняття дезінформація, мізінформація, пропаганда.
2. Корені дезінформації.
3. Види дезінформації.
4. Основні принципи дезінформування.
5. Елементи побудови системи протидії дезінформації.
6. Дезінформація у цифровому середовищі.
7. Дезінформаційні впливи в освіті.
8. Комунікаційна безпека в навчальному процесі. Інформаційна стійкість особистості.
9. Протидія маніпуляційним впливам у системі освітньої комунікації.
10. Формування критичного мислення, громадянської свідомості та соціальної відповідальності.
11. Технологічний аспект захисту даних, як складова освітньої культури.
12. Педагогічні та організаційні механізми протидії дезінформації в освіті.
13. Медіа як джерело впливу на свідомість і поведінку особистості й суспільства в цілому.
14. Здатність споживача інформації оцінювати рівень її негативного впливу на свідомість.
15. Захист від маніпуляції, дезінформації, упередженого інформування, патогенних текстів тощо.
16. Індикатори медіаграмотності населення. Аналіз медіаповідомлень.
17. Канали поширення дезінформації.
18. Роль ботів в поширенні дезінформації.
19. Протидія основним тактикам дезінформації.
20. Що таке фейк. Основні типи фейків.
21. Основні типи маніпуляцій в новинних повідомленнях.
22. Що сприяє поширенню фейків. Творці фейків.
23. Протидія фейкам. Розпізнавання фейків. Розвінчування фейків.
24. Фактчекінгові кампанії в Україні та світі.
25. Інструменти перевірки інформації.
26. Як розпізнати фейк: джерела, експерти, емоції, факти.
27. Онлайн-інструменти фактчекінгу.
28. Безпека цифрових комунікацій університету.
29. Основні принципи етичного та відповідального використання ШІ у вищій освіті.
30. Організаційне впровадження систем ШІ у ЗВО.
31. Застосування систем ШІ в освітньому процесі.

32. Захист персональних даних та конфіденційної інформації при використанні систем ШІ.
33. Інформаційна безпека при використанні систем ШІ.
34. Дезінформація як елемент сучасної гібридної війни.
35. Управління та психологічний вплив в інформаційних операціях. російська спецпропаганда: цілі, інструменти та канали поширення.
36. Маніпулятивні наративи та симулякри в інформаційному просторі.
37. Інформаційні операції проти України: механізми дестабілізації.
38. Особливості сприйняття дезінформації українською аудиторією.
39. Адаптивність гібридних інформаційних впливів до вразливостей суспільства.
40. Практичні методи розпізнавання та протидії дезінформації.

7. Рекомендована література

1. Єфіменко І. В. Протидія дезінформації в соціальних мережах. *Академічні візії*. 2025. Вип. № 44. С. 1–8. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15826202
2. Іванцов В., Бахмат В. Протидія дезінформації та пропаганді в умовах війни: роль медіа та соціальних мереж. *Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення безпеки* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 верес. 2024 р.). Вінниця : Твори, 2024. С. 100–104. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ad69ced0-93dd-44d5-a029-d85a8ed34dd2/content
3. Кіца М. Особливості та методи виявлення фейкової інформації в українських ЗМІ. *Вісник національного університету «Львівська політехніка».* Вип. 1. 2017. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16109/kitsa.pdf
4. Крикун В., Бауліна Т. Дезінформація як засіб гібридної війни : сутність і наслідки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* Філософія. 2022. Вип. 2. С. 30–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNUF_2022_2_7
5. Лаврентьєва О. Формування професійної цифрової компетентності студентів інженерно-педагогічних спеціальностей агропромислового профілю в умовах інноваційного розвитку закладу вищої освіти. *Наукові записки*. *Серія: педагогіка.* 2022. Вип. № 2. 2022. С. 6–14. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27913/1/1_LAVRENTIEVA.pdf
6. Лисов Д. О., Костенко О. Я. Проблематика протидії дезінформаційним явищам у національному інформаційному просторі. Протидія дезінформації в умовах російської агресії проти України: виклики і перспективи. Науково-дослідний інститут публічної політики і соціальних наук. Харків, 2023. С. 245–248.
7. Литвин Н. А., Ярош А. О. Вплив дезінформації на національну безпеку України в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електроннижурнал*. Вип. № 2. 2024. С. 288–290. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2024/71.pdf
8. Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків : Віват, 2015. 304 с.
9. Павленко Т. А. Дезінформація: поняття, ознаки, перспективи протидії. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. № 7. 2022. С. 337–339. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2022/80.pdf
10. Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дій. Харків : Віват, 2022. 384 с.

11. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 року № 167-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/167-2021-%D1%80
12. Пуцята І. Фейк як метод маніпуляції у ЗМІ: український досвід. *Вісник національного університету «Львівська політехніка».* Вип. 4. 2020. URL: https://science.lpnu.ua/uk/sjs/vsi-vypusky/vypusk-4-nomer-2020/feyk-yak-metod-manipulyaciyi-u-zmi-ukrayinskyy-dosvid
13. Сінді Шейбе, Фейз Рогоу. Медіаграмотність. Критичне мислення у мультимедійному світі; пер. з англ. С. Дьома ; за заг. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. Київ : Академія Української Преси : Центр Вільної Преси, 2017. 319 с.
14. Як можна протидіяти «фейковим новинам»? *Академія української преси.* URL: https://www.aup.com.ua/yak-mozhna-protidiyati-feykovim-novina/

Електронні інформаційні ресурси

1. Детектор медіа. URL: https://detector.media/
2. Інститут масової інформації. URL: http://imi.org.ua
3. Центр протидії дезінформації. URL: https://cpd.gov.ua/
4. Центр стратегічних комунікацій. URL: https://spravdi.org/
5. Фільтр. Національний проєкт з медіаграмотності. URL: https://filter.mcsc.gov.ua/
6. TEXTY.ORG.UA. URL:https://texty.org.ua/
7. StopFake. URL: https://www.stopfake.org/uk/golovna/
8. VoxCheck | VoxUkraine. URL: https://voxukraine.org/uk/category/proekti/voxcheck-uk